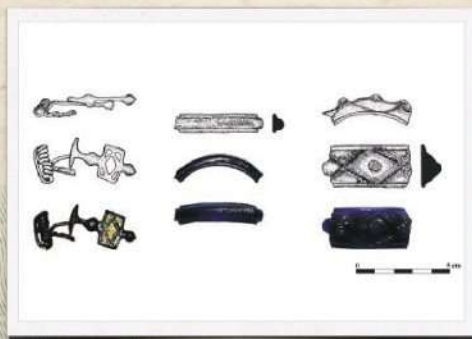

A szegedi Régészeti Tanszék jelentősebb feltárásai

Vaskori emlékek Szeged-Kiskundorozsmán

2009-ben a Régészeti Tanszék két munkatársa, Kulcsár Valéria és Sánta Gábor a Móra Ferenc Múzeum megbízásából megelőző feltárást végzett a IV. homokbánya területén. Itt egyebek mellett középső vaskori sírokat (Kr. e. 5–4. század) és késő vaskori (Kr. e. 2–1. század) telepjelenségeket találtak. A kora bronzkort (Makó-kultúra) egy kisebb teleprészet, a középkori emlékeket egy kétosztatú ház nyomai képviselték.

A középső vaskori sírok egyelőre egyedülállóak vidékünkön, az itt temetkezők erős kapcsolódást mutatnak az észak-balkáni Szerémség-csoporthoz. A kelta telep ritka leletekkel gazdagította a dél-alföldi keltákról alkotott szerény ismereteinket. A feltáráson részt vett számos hallgató, ők is leltározták be a leleteket. A vaskori leletekről Ujvári Ferenc frissen végzett szegedi régész és Pilling Zoltán BA-s hallgató számoltak be Marosvásárhelyen egy nemzetközi konferencián, eredményeik nyomtatásban is megjelentek és részét alkotják egy közeljövőben a Nature-ben publikálandó, nemzetközi csapat által jegyzett cikknek. A kora bronzkori anyagot Major Réka dolgozta fel BA-s szakdolgozatában.

Válogatás a kelta település leletei közül (zománcos fibula és üvegkarperce töredéke)

A feltárás a levegőből

A győztes csapat az utolsó makói ásatási napon

Gepida ház és a házhoz tartozó szövőszék agyagnehézei Hódmezővásárhely-Gorzsa

Régészeti dokumentáció készítése a nemesnádudvari feltárás során

Kutatások Makó határában

2009–2010-ben az M43 autópálya építését megelőzően a Móra Ferenc Múzeum megbízásából Kulcsár Valéria és Pintér-Nagy Katalin két lelőhelyen végzett ásatást az Igási járandó nevű határrészben. A két, egymás közvetlen szomszédságában lévő területen egy 3. századi szarmata település részletét tárták fel és néhány némileg későbbi sírt, valamint egy újkori, 18. század végi – 19. század eleji település(?) objektumait: földbeásott épületeket, előgödörös sütőkemencéket – talán mezőgazdasági szezonmunkások lakásait. Az ásatáson népes hallgatói gárda vett részt, a tárgyak nyilvántartásba vétele is az ő segítségükkel zajlott. A feltárások eredményeit ugyancsak egyetemisták dolgozták fel: a 4. századra keltezett szarmata temetőt, beleértve az embertani meghatározásokat Lipták Gergő BA-s szakdolgozatában elemezte, a telep szerkezetét és épületeit Sztankovánszki Tibor MA-s diplomamunkájában értékelte, majd publikálta, az újkori épületekkel Lackó-Nagy Balázs foglalkozott MA-s szakdolgozatában, amelyet ugyan-csak közölt.

Aranyozott ezüst övcsat a tarpai 2. sírből

Honfoglalás kori szablya Békésszentandrásról

Tanszéki honfoglalás kori kutatások

A 10–11. század kutatása kiemelt szerepet tölt be a tanszék életében. Számos múzeummal együttműködve (például Magyar Nemzeti Múzeum, Jóna András Múzeum, Türr István Múzeum) több honfoglalás kori temetőásatásba is bekapcsolódtak munkatársaink és hallgatóink, többek között Hajdúdorog-Temetőhegyen, Hódmezővásárhely-Nagyszigeten, Tarpán és Nemesnádudvaron. A nagyobb sírszámú temetők közé tartozik a B. Nagy Katalin és Révész László által megkutatott hódmezővásárhelyi és a Fodor István vezetésével feltárt hajdúdorogi temető. A sírok mellékletei (például kétélű kard, bagolyfejes botvég, S-végű hajkarikák) alapján megállapítható, hogy a temetőket a 10. századtól kezdve egészen a 11. század végéig, illetve a 12. század elejéig bizonyosan használták. A Jakab Attila által vezetett tarpai és az Andrási Réka által vezetett nemesnádudvari (konzulens: Révész László) feltárások során a 10. század első felére keltezhető kis sírszámú temetők kerültek elő, főval eltemetett fegyveres harcosokkal, klasszikus honfoglalás kori leletekkel (aranyozott ezüst ruhadíszek, ékszerek, övfelszerelés, szablya, lószerszámok, íjász tartozékok). Mind a négy temető a korszak kiemelkedő és reprezentatív lelőhelyei közé sorolható.

A nagyberuházásokhoz kapcsolódó megelőző feltárásokhoz csatlakozva, tanszékünk Pintér-Nagy Katalin és Felföldi Szabolcs vezetésével két lelőhelyen tárt fel honfoglalás kori sírt/temetőt. Békésszentandrás határában egy szablyával és szerelékeivel, valamint egy részlegesen eltemetett lóval és szerszámzatával elhantolt halott sírja került elő. A Borsod megyei Encs határában talált 19 sír temetési rítusa és a szerény leletanyaga alapján arra következtethetünk, hogy temetőt egy szegényesebb közösség használhatta elsősorban a 10. század folyamán, ami átnyúlhatott a 11. századra is.

Malomjáték Hódmezővásárhely-Gorzsa lelőhely 166. házának padlóján

Hódmezővásárhely-Gorzsa lelőhely légifotója

A Gólyavár ún. északkeleti L-alakú falcsontja 2015-ben

A nagy objektumsűrűségű Hódmezővásárhely-Gorzsa lelőhely

A Régészeti Tanszék 2009-ben Wolf Mária vezetésével végzett megelőző feltárást Hódmezővásárhely-Gorzsa X. homokbánya területén. Maga a lelőhely már az 1930-as évek óta ismert. Gorzsa falut pedig a 14. század elején írásos forrásaink is megemlíti. A munka során négy korszakból, a késő bronzkorból, a népvándorlás korából, az Árpád-korból, valamint a késő középkorból kerültek elő leletek. A különböző korszakokból csaknem 1500 objektumot tártak fel a tanszék munkatársai és hallgatói. Az ásatáson a gepida korból hat objektum került elő (öt földbe mélyített épület, egy gödör). Az egyik építményben függőleges szövőszék egy sorban elrendeződött kúpos agyagnehézeit dokumentálták. A lelőhely leleteiben és objektumokban leggazdagabb időszaka az Árpád-kor. A nagy tömegű kerámiaanyag és állatcsont mellett III. Béla rézpénzei, I. Ferdinánd denárai érdemelnek említést. Az ásatás kiemelkedő jelentőségű lelete egy bronz pecsétnyomó, melynek előlapján gótikus minuszikulás köriratban Szűz Mária látható a gyermek Jézussal. Az ásatás legérdekesebb régészeti jelensége egy 11. század második felére, 12. század elejére keltezhető házból származik, amelynek padlójába két malomjáték-ábrát karcoltak.

Gólyavári feltárások Dombóváron

Dombóvártól délre, a Kapos partján, az ártérből szigetszerűen kiemelkedő dombon található a Gólyavár néven ismert középkori vár maradványa. Jelenleg négy falcsont látható az egykori vár területén. A Dombai család egykori rezidenciájának régészeti kutatása az 1960-as években kezdődött, a szisztematikus ásatások azonban csak 2014-ben indultak meg Berta Adrián vezetésével: 2014–2018 között a szegedi Régészeti Tanszék, 2019-ben az MTA BTK Régészeti Intézete, míg 2020-tól az ELKH BTK Régészeti Intézete szervezésében. A terepi és feldolgozó munkák Dombóvár Város Önkormányzatának finanszírozásával és az NKA Örökségvédelmi Kollégiumának támogatásával valósulnak meg. Az immár nyolc éve tartó feltárás során hagyományos régészeti, valamint geofizikai módszerek segítségével sikerült feltérképezni a vár kiterjedését, tisztázni a főbb építési periódusait, és megismerni a jellemző rétegtani viszonyait. Az előkerült nagy mennyiségű leletanyag a vár középkori és hódoltság kori életére vonatkozóan nyújt értékes adatokat.

Bronz pecsétnyomó Hódmezővásárhely-Gorzsa